

Orosz Bálint

műteremvezető VÁTI Kht. Műemléki és Építészeti Tervező Iroda

Az épített örökség védelmének szerepe a falumegújításban Magyarországon

A vidékfejlesztés és falumegújítás irányvonala Európában

Az Európai Közösség alapszerződésében a hátrányos helyzetű területek - beleértve a vidéki térségeket - fejlődési hátrányának csökkentését tűzte ki célul, hogy ezzel a gazdasági és társadalmi összetartást erősítse és a közösségnek mint egésznek a harmonikus fejlődését támogassa. Az Európai Unió tervezett keleti kibővítése a vidékfejlesztési és falumegújítási politikára még nagyobb hangsúlyt helyez.

Az Európai Unió kb. négyötöde vidéki térség. Jelentős ismertetőjele a vidéki térségeknek Európában a mindenkor sokrétűen strukturált paraszti föld- és erdőgazdaság, mely a regionális foglalkoztatottság és értékteremtés fontos hordozója. Ezek a térségek elsősorban élelmiszer-előállítók, kultúrtáj-alakítók és a falusi és regionális kultúra forrásai. Ezzel szoros összefüggésben állnak a vidéki térségek funkciói, mint a szabadidő- és üdülőtérség, a kiszolgálóipar kis- és középüzemeinek ipari jellegű telephelyei, valamint attraktív önálló életterület különleges ökológiai és szociokulturális minőségekkel.

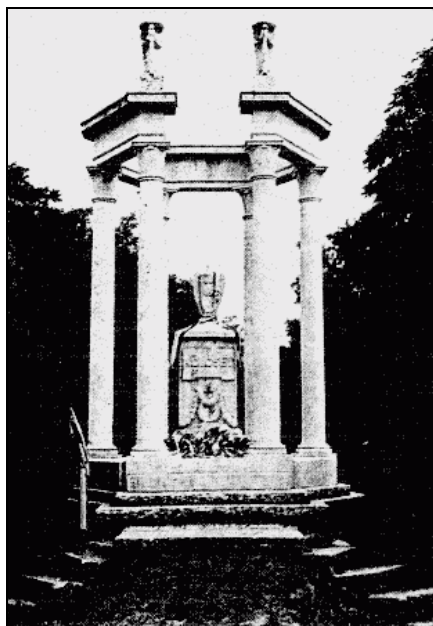
Ezek a vidéki térségek felértékelődnek: az áttekinthető, kisvárosi és falusias életforma - amit természetközelség és az emberi kapcsolatok jellemeznek - attraktívvá válik és a tradicionális társadalmi szerkezet különleges életminőségként felértékelődik.

Az Európai Unió és az Európai Területfejlesztési és Falumegújítási Munkacsoport olyan vidéki térségi politika mellett kötelezték el magukat, amely Európa egész társadalmának javára szolgál. Ehhez elengedhetetlen, hogy a lakosság a vidéki térségekben és falvakban is reális perspektívákat kapjon, ami a hazájukhoz való kötődést erősíti és a konkrét fejlesztések által életkörülményeik javítását hozza magával.

A gazdasági, környezeti, agrár-, kultúr- és társadalompolitika nem művelhető a továbbiakban egymástól függetlenül, hanem egy integrált vidékfejlesztés keretén belül egymással összefüggésbe kell ezeket hozni.

Az uralkodó szektorális gondolkodásmód még mindig nélkülözi a regionális gazdálkodás, a kultúrtáj, a mező- és erdőgazdaság, a regionális kulturális identitás összekapcsolását, jóllehet régóta gyaníthatók az összehangolásukban rejlő új bevételi források, a még kihasználatlan tartalékok.

A sokféleség önmagában érték, ez a kulturális diverzitás elve. Ez az elv az európai fejlesztési politika egyik fontos alappillére, mely a falumegújításban is fontos szerepet kap. Az integrált vidékfejlesztés tehát a területfejlesztés és falumegújítás révén döntő hozzájárulást jelenthet az európai fejlődéshez. A vidékfejlesztés és falumegújítás gazdasági hatásai mindenekelőtt érezhető beruházási tevékenységben és növekvő munkavállalási lehetőségekben mutatkoznak meg. A falu öntudatának, kulturális és szociális identitásának újraélesztése, illetve erősítése is ezeket a célokat szolgálja.

Szatmárcseke, Kölcsey síremléke a református temetőben

A falvak szociális infrastruktúrájában azok a létesítmények, amelyek a találkozás helyszínei, és amelyek a faluban élők összetartozási érzésének erősítéséhez hozzájárulhatnak, kapjanak kiemelt "helyi értéket" és pénzügyi támogatást. Ilyenek a templomok, a falusi vendégfogadók, a különböző intézmények: az óvodák, iskolák, kulturális és szabadidő-létesítmények, orvosi rendelők és teleházak. A falvak és községek legyenek élettel teli munka- és életterek, ne csak "alvóhelyek" ingázók számára.

A vidékfejlesztés és falumegújítás erősíti a régió lakosságának akaratát életkörülményeik önálló alakítására, hogy a vidéki kultúra belülről, a történelmileg kialakultból korszerűvé formálódhasson. Növelheti a falun élők identitását, vonzódását a vidéki közösségi élethez és előkészítheti az utat egy önálló, megújult falukultúrához.

A vidékfejlesztés további célja, hogy a vidéki térségek ökológiai egyensúlyát is megőrizze. A vidék lakossága sokat átvett az urbánus magatartásból, és ezzel lépcsőről lépésre elvesztett valamit saját kultúrájából, ami az épített környezetben is tükröződik. Az egyes régiókra jellemző sajátos építő kultúra, épített örökség figyelembevételével új építészeti elképzelésekre és koncepciókra van szükség a településkép megtartása, az alternatív energiarendszerek használata, a területek igénybevételének korlátozása és az új beépítések harmonikus beilleszkedése érdekében. Ebben az összefüggésben központi jelentőséget kapnak a területrendezés és településfejlesztés kérdései.

Minden pozitív fejlődés kulcsa azonban az ember kezében van, intellektuális képességeiben, elkötelezettségében és felelősségvállalásában.

Az 1988-ban létrehozott Európai Vidékfejlesztési és Falumegújítási Munkaközösség mindezeket az elveket magáénak vallja, és támogatja a vidéki térségek élet- és munkafeltételeinek javítására irányuló erőfeszítéseket. A fejlesztési döntések a szubszidiaritás elvére alapozódnak úgy, hogy az érintettek elképzelései regionálisan egyeztetett koncepciókban realizálódnak és egyidejűleg ezzel egy európai összhang is megcélozható. Az Európai Vidékfejlesztési és Falumegújítási Munkaközösség pontosan azokat a célokat követi a vidéki térségek fejlesztése vonatkozásában, amelyek iránt az Európai Közösség az alapszerződés értelmében 1988-ban elkötelezte magát.

Az Európai Vidékfejlesztési és Falufelújítási Munkaközösség tevékenysége

A munkaközösség az európai területi folyamatok olyan értelmű befolyásolását tűzte ki célul, hogy a vidéki térségek települései gazdasági, szociális és kulturális szempontból fejlődjenek, ugyanakkor

regionálisan eltérő történelmi és kulturális hagyományait megőrizhessék. Ennek érdekében a határon átnyúló együttműködés intézményesített kereteinek megteremtésével és a kölcsönös információcsere útján az alábbi fő területeken fejti ki aktivitását:

- * a vidéki lakosság szociális és kulturális identitástudatának erősítése, motiválása;*
- * a regionális különbségeket és az ökológiai szempontokat egyaránt figyelembe vevő gazdaságfejlesztés, munkahelyteremtés;*
- * a falu és táj kapcsolatának megőrzése;*
- * a történelmi épületállomány védelme és az új épületek környezetbe illesztése és hagyományörző módon való megépítése.*

A munkaközösség tagsága jellemzően Ausztria és Németország egyes tartományaiból, az azokkal szomszédos országokból, valamint a közép-kelet európai országok egy részéből tevődik össze.

Az Európai Vidékfejlesztési és Falumegújítási Munkaközösség 10 éve működik. A munkaközösségnek Magyarországon alapító tagja, munkájában 1995 óta a magyarországi falumegújítási és faluképvédelmi napok rendezvényeinek kezdeményezője és mozgatója, Vas megye saját jogán vesz részt.

A munkaközösség évente átlag két alkalommal szervez szakmai konferenciát, ezenkívül háromévenként úgynevezett európai falufelújítási kongresszust rendez, amely az európai falufelújítási mozgalom legnagyobb szabású rendezvénye.

A szakmai konferenciák közül említést érdemel az, amelyet Magyarország 1989-ben az elsők között rendezett Keszthelyen a falvak kulturális élete témakörében.

A munkaközösség 1990 óta két évenként kiírja az Európai Falufelújítási Díj pályázatot. A pályázatra olyan tablókkal, térképekkel, rendezési tervkivonattal, szöveges munkarészekkel és fotókkal kiegészített dokumentációt, illetve kiállítási anyagot kell beküldeni, amelyből megítélhető az adott településben folytatott falufelújítási tevékenység komplexitása és eredményessége. A pályázatot nemzetközi zsűri bírálja el.

A munkaközösség a fentiekén túlmenően jelentős aktivitást fejt ki a tagországokban folyó falufelújítási tevékenység segítése érdekében az alábbi formákban:

- * sajtókonferenciák és tájékoztatók tartása,
- * kiadványok készítése és terjesztése,
- * szakmai tanulmányutak rendszeres szervezése, elsősorban osztrák és bajor vidéki települések eredményeinek bemutatása.

Falumegújítás Ausztriában

Ausztriában a falumegújítás nyolc éve kezdődött. A közlekedési, gazdasági, idegenforgalmi és településképet átalakító projekteket EU-támogatás nélkül kezdték meg.

A falvak megújítása nem pusztán renoválást, virágosítást jelent. Bár a falu szépítése hozzájárul az ott lakók közérzetének javulásához, a megújításnak valójában - mint oly sokszor - most is a fejekben kell elkezdődnie. Ha sikerül feltárni olyan speciális tevékenységeket és adottságokat, amelyek az adott falut egyedülállóvá és különlegessé teszik környezetében, akkor polgárai büszkéek lesznek rá, szívesen fognak ott lakni és érte dolgozni. A közösség összetartó ereje az, ami megakadályozhatja, hogy a falu fiataljai elvándoroljanak a nagyvárosokba. Egy olyan település, amely helyi munkalehetőségeket nyújt, és ahol "mindig történik valami", ahol az emberek együtt dolgoznak és együtt ünnepelnek, meg tudja tartani polgárait.

A falvakba érték- és identitástudatot kell vinni, hogy a polgárok szeressék, és magukénak érezzék a települést. A fejlődés kulcsa az együttműködés. Meg kell keresni az erősségeiket és a gyengéiket, megteremtve a falu saját arculatát és előnyben kell részesíteni a környezetbarát termelési módokat.

Most néhány osztrák falu példájából kiindulva lehetőségeket villantunk fel a falumegújítás módszereiből:

* *Falumegújító egyesület* létrehozása, amely kreatívan tevékenykedik a kultúra, a társadalom, az idegenforgalom és a környezetvédelem terén. A változtatásokba a lakosságot is bevonják. A folyamatban gyakorlatilag az egész falu részt vesz, a közös eredményre, a megújult falura mindenki büszke.

* A projektek az önkormányzat, a tartomány és a lakosság támogatásán alapulnak.

* Szorgalmazzák a *határon túlnyúló együttműködést*, amely kapcsolatok nem politikai alapon, hanem a közös célok, ötletek megvalósítására jönnek létre.

* Természet közelivé varázsolják a merev, barátságtalan külsejű létesítményeket. *Megújítják a falu belső területét*, közparkká, zöldterületté nyilvánítják az egyes területeket.

* Egy falu *biotermékek előállítására* specializálódott. A biológiai zöldség- és gyümölcsstermesztést és az ebből készített likőrök, pálinkák előállítását az állam támogatja. A termékeket (aszalt gyümölcsök, ivólevelek, olaj, tejtermékek) viszonteladók kiiktatásával, közvetlenül a fogyasztókhoz juttatják el, így a termékárak alacsonyan tarthatók. Cél: a helyi igények és a környező települések lakosságának kiszolgálása.

* A polgárok nemcsak a mezőgazdaságban ügyelnek környezetükre, hanem a *természet védelméért* is sokat tesznek. A korábban termelés alatt álló, tönkrement területeken zöldsávokat hoznak létre. Az idelátogató turisták számára túraútvonalakat építenek, amik mentén pl. olyan pihenőhelyeket alakítanak ki, ahol frissítő mustot, gyümölcsöt lehet kóstolgatni.

* Egy falut például *ökofalunak nyilvánítottak*. A projekt célja a település gazdasági, ökológiai fejlesztése, a falu sajátosságainak megóvása és a mezőgazdasági, erdőgazdasági értéktéremtés volt. A mezőgazdasági fejlesztés alap gondolata: a biotóp sokféleségének megőrzése. Az erre szervezett akció során földművelőket tanítottak be az őshonos növények (pl. az orchideaállomány) fenntartására.

* Egy másik *település ökoházáról* ismert. A benne található 15 állami lakás fiatal családoknak ad helyet, a padlástérben gyerekeiknek játszóházat alakítottak ki. Az épületben élelmiszerbolt, húsbolt és teleház működik. Ez utóbbi a számítógép-kezelés fortélyaiival ismerteti meg a falu lakóit, valamint információs központként szolgál.

* Az ökoház épületét egyébként természetbarát módon igyekeztek kialakítani. Az épületegyüttest faaprítéküzemű központi fűtés látja el meleg vízzel, amely rendszert napkollektorokkal egészítettek ki. Az összegyűjtött esővízzel a WC-k öblítését oldják meg.

* Több munkahelyet létesítenek helyben. A parasztokat arra ösztönzik, hogy *termékeiket saját maguk dolgozzák fel*.

* A *lakosságot bevonják* a falumegújításba. A település arculatának tervezésekor például a tervezők velük együtt határozzák el, hová telepítsék a fákat, amelyeket aztán az ott lakók ültetnek és gondoznak is a későbbiekben. A település harcol arculatának megőrzéséért, küzd az elvárosiasodás ellen. Igen megnyerő volt az a módszer, amikor a település tervezőmérnöke egy időre le is költözött a faluba, hogy megismerje a falu lakóinak gondolkodását, igényeit és céljait.

A megvalósult projektek aztán sorra vonták maguk után az újabbakat. Fontos azonban, hogy a fokozatosság elve érvényesüljön.

A vidék fejlesztése a szegényebb régiók alternatívája. Ezeken a területeken egyéb fejlesztésekre nincs lehetőség, így a hagyományokon alapuló saját arculat kialakítása a feladat, de csak az az igazán szegény, aki nem tudja, mit akar, nincs elképzelése.

A településeknek nyújtott támogatásokkal irányítani lehet a térségben kívánatos gazdasági ágak fejlesztését, meghagyva ugyanakkor a települések döntési autonómiáját. A kormányzat feladata, hogy a falumegújítási program résztvevőinek módszertani és szakmai segítséget nyújtson. A falumegújítás nagyon is alulról építkező rendszer, nagyfokú önállóságot, vállalkozó kedvet feltételez.

Az épített örökség védelme és a falumegújítás Magyarországon

Manapság a falvak működési jellege mind a rendeltetés, mind az ellátás terén változó korszakát éli, az életminőségek javulása mellett elveszt számtalan olyan értéket, amivel korábban megállta helyét és méltóságát a várossal szemben. Ilyen majdhogynem csak volt értéke a falunak az említett egyensúlytartás a természettel, mert ma már a falunak is gondot okoz a szemét és a szennyvíz.

A második világháború után még mintegy tíz évig az örök megújulásban és önmaga erejében hívő parasztság saját maga építette a többnyire hagyományos elrendezésű lakóházait a régi építő és építkező szokásoknak megfelelően, de már ekkor is megjelentek a hagyományostól elrugaskodó, divatos vagy egyszerűen csak a gyakorlati előnyökre tekintő, vagy adottságokhoz alkalmazkodó épületek.

Szegvár, a volt vármegyeháza

A hagyományos falukép felbomlásának fő oka a szocialista termelőszövetkezetek létrejötte; a kisárutermelő paraszt átalakulása részes munkássá; és telkének, gazdaságának megszüntetett rendeltetése.

A tömeges építkezésekhez - és valljuk be, modernizmushoz - hozzászokott építőiparosság szakmai igénytelensége, a falu építészetében addig szokatlan anyagokkal - acél, beton, műanyag, csempe stb. - való barkácsolás divatja és az említett szégyellni való régi "hiedelme" alakították át a vidék építészeti képét jelentős mértékben.

Elég általánossá vált a négyzet alaprajzú, két helyiségsoros lakóház sátozotttetővel, mely teljesen idegen jövevény volt a faluban, s többnyire elég feszesen helyezkedett el a keskeny telkeken. Felépülésük óta több mint harminc év telt el, s ma már az újabb falukép jellegét adják. Egy tekintetben még falusinak is mondhatók, amennyiben földszintesek.

A hetvenes években a nagyobb megtakarítások és a kedvező építési hitelek, nagyobb építőanyag-választék és a vidéken mindig elérhető kalácsa-munkaerő mellett az építkezési hullám a nagy méreteket vette célba, elsősorban a társadalmi berendezkedésből fakadó egyéb befektetési lehetőségek híján.

A korábban földszintes házak helyett alagsor és egy-két lakószint, esetleg tetőtér-beépítés lett a módi, s az ilyen emeletes házak a keskeny és új osztás esetén még rövidebbre is szabott telken a hagyományos falutól teljesen idegen épületekké, jobb esetben villákká, rossz esetben "lakótornyokká" váltak.

A nagyobb városok vagy ipari központok 10-15 kilométeres körzetében a falvak lakossága ipari alkalmazott lett, a falu pedig kertvárosi jelleget öltött.

A hagyományostól idegen elemekké váltak azok a részletformálási divatok, színezések és díszítőmódszerek, amelyek rosszul kitalálva és alkalmazva az ízléstelenség és a giccs divatját is

megteremtették faluhelyen, ahonnan még *hatvan-száz évvel ezelőtt a tanult építészek a formai hagyomány tiszta forrásából merítettek ihletet.*

A magyaros építkezés vagy a stílus megteremtése százötven éve program a rangos építészetünkben, a falukép és a népi építészeti értékeinek megőrzése pedig mintegy ötven éve építészeti törekvések tárgya.

Az épített örökség védelmének törvényi háttere

A rendszerváltást követően megszületett *önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény* a települések építészeti értékeinek védelmét a nemzetközi törekvésekkel összhangban az önkormányzatok kiemelt feladatává teszi. Azóta mind több önkormányzat élt törvény adta lehetőségével, hogy a települése számára fontos épületeket és területeket kiemelt gondoskodásban részesítse. A helyi vezetők - képviselők, polgármesterek -, civil szerveződések felismerték, hogy gazdasági és kulturális téren is hasznos lehet számukra a település egyedi vonásainak megőrzése.

A törvényalkotásban az 1997-es év ezen a területen további előrelépést hozott:

az Országgyűlés először a hazánk történelmének, kultúrájának és művészetének pótolhatatlan örökségét jelentő *műemlékek védelméről* alkotott törvényt (*1997. évi LIV. tv.*), majd később *az épített környezet alakításáról és védelméről* rendelkező törvényi szinten (*1997. évi LXXVIII. tv.*). Ezen törvények - az országos védelem keretein túlmenően - nagy súlyt fektetnek a meglévő helyi építészeti és természeti értékek megővésére is.

A mai magyar műemlékállomány több, mint 10 000 objektumból áll, településeink történetinek nevezhető, helyi sajátosságot őrző és megőrzésre érdemes épületállománya azonban az országosan védett emlékek többszörösére - egyes becslések szerint akár 3-500 ezerre is - tehető. Ilyen mennyiségű objektum csak helyi szinten kezelhető, és ezek az épületek, építmények, a sajátos településszerkezet és településkép elsősorban az ott élők számára képviselnek értéket.

Az országos és a helyi védelem egymásra épülése egy piramishoz hasonlítható, ennek csúcán az országos emlékeink közül is kiemelkedő, az UNESCO Világörökségbe tartozó objektumai állnak, míg széles alapját a helyi építészeti örökség alkotja.

Napjainkra Magyarországon megteremtődtek a megfelelő társadalmi és jogi feltételei annak, hogy a polgárok választott vezetőiken keresztül saját kezükbe vegyék épített környezetük alakítását és védelmét.

Minden településnek joga és lehetősége (tegyük hozzá: kötelessége is volna) önálló rendeletet alkotni. Ezt nagyon sok helyen megtették a törvény létrejötte előtt is, azután is. A helyi értékek védelmének érdekében megalkotott rendelet része egy jegyzék, a rendeletileg védett értékek listája. Ennek érdekében - természetesen - az adott településen számba kell venni, mi is tartozzék e jegyzékbe. Tehát a megismerés, megismertetés is megtörténik. Ehhez csatlakozik a helyi hivatalos ösztönzés lehetősége, vagyis egy olyan helyi rendelet megalkotása, amelynek értelmében a település költségvetéséből pénzt különítenek el, mely pénzüsszeg megpályáztatható. A lakosság évente a település költségvetése által biztosított lehetőség arányában pályázhat kisebb-nagyobb támogatásokra, ha a helyi védettségben részesített települési érték felújításába, kiegészítésébe, tatarozásába fog.

Az adókedvezmények rendszerének kialakítása, működtetése - a védendő értékekre vonatkoztatva - sajnos még nem vált gyakorlattá Magyarországon.

A falumegújítás és vidékfejlesztés kutatása, dokumentációs központ és tanácsadó szolgálat kialakítása

Az EU közös agrárpolitikájához igazodó falumegújítás a fenntartható vidékfejlesztés programjához kapcsolódik. Ennek lényeges témája a vidéki örökség védelme, megőrzése és alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése.

A *VÁTI Műemléki és Építészeti Tervező Irodáján* kidolgozott kutatási program és dokumentációs központ létesítésének célja annak feltárása és elősegítése, hogy a vidék öröksége a kultúra, képzés és kommunikáció keretévé váljék, multiplikátor tényezőként szolgálja a speciális helyi tevékenységeket és növelje a helyi közösség identitáskészségét. Lényeges, hogy az örökség megtalálja szerepét a korszerűvé alakuló faluban, elősegítve a falu népességmegtartó képességének növekedését.

A kutatást úgy állítottuk össze, hogy az első ütem a pályázaton kiválasztott modellterésegeknek konkrét segítséget nyújtson a stratégiai program összeállításához.

A gyakorlati hasznosulást régiónkénti kiadványok, ismeretterjesztő anyagok útján kívánjuk elérni egy dokumentációs és információs központon keresztül.

A kutatási program

1. Település táj kapcsolat arculati jellemzőinek vizsgálata

Tartalma:

- * hagyományos település-táj kapcsolat arculati jellemzői
- * a mai arculatváltási folyamatok a település és táj kapcsolatában.

Célterület:

- * tervezési régiók vizsgálata
- * konkrét kistérségek településszintű vizsgálata

Cél:

az FVM kistérségek vidékfejlesztési programjai elkészítésének támogatására kiírt pályázata alapján kiválasztott térségek fejlesztésének megsegítése. A stratégiai programokhoz kapcsolódóan az adott térségekre vonatkozó megőrzendő értékek feltárása és a helyi örökség alternatív jövedelembiztosító szerepének elemzése. A kutatási program szerint előzetes adatok szolgáltatása.

2. Tartalma:

Hagyományos belterületi arculati jellemzők

- * országos településszerkezeti kataszter
- * építészeti, utcaképi, arculati értékek
- * a kulturális örökségi értékek térségi jelentősége

A mai arculatváltási folyamatok jellemzői

- * a változások gazdasági, társadalmi tényezői
- * a településszerkezet változási tendenciái
- * építészeti arculatváltozás
- * a kulturális örökségi értékek meghatározó szerepe.

A kutatási program feldolgozási módszere

Az összeállított program a SAPARD "Tanácsrendelet" I. Főcím 2. cikkely (1) 5. és 8. bekezdéséhez, valamint az utolsó bekezdéséhez kapcsolódik:

A falvak megújítását és fejlesztését, vidéki örökség védelmét, megőrzését és ezen keresztül az alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztését és sokszinűsítését szolgálja a programelőkészítési, információs és ismeretterjesztő fázisban.

A feladat részletes kutatás gyakorlati módszertanának elkészítésével indulna, ezt követően a VÁTI Kht.-ben folyhat a szakintézetek és szakemberek bevonásával.

A kutatás helyszíni vizsgálati része kiterjed a hagyományos helyi arculat- és településszerkezet meghatározására (épületjelleg, méret, tömegforma, anyaghasználat, homlokzati rendszer, beépítés, telekhasználat, kerítés stb.), az új igények, funkciók, építményfajták beilleszkedési esélyeinek, módjainak vizsgálatára, jó és rossz példák elemzésére.

Falumegújítási dokumentációs, információs és tanácsadó központ

A központ információs anyaggal és tanácsadó szolgálattal hozzáférhetővé tenné a régiókban hagyományos értékeket, az értékek megőrzésének, a hagyományt követő arculat otthonteremtő és -megtartó jelentőségének lehetőségeit.

A központ anyaggyűjtést, dokumentálást és tanácsadó szerepet látna el. Tevékenysége kétirányú, egyrészt segíti a kistérségek fejlesztését, másrészt háttérzereppel a minisztérium tevékenységét szolgálja.

Adatfeltárás: az ismert kutatóhelyek anyagainak áttekintése, értékelése, hasznosság, rendezettség, hozzáférhetőség szempontjából.

Előzetes egyeztetés: a kutatóhelyek vezetőivel dokumentációs központ létrehozásában való együttműködési szándékok, lehetőségek, feltételek vonatkozásában.

Definíciós javaslat: a központ adatgyűjtési, tárolási és nyilvántartási, informatikai rendszerére, működési módjára, a tanácsadó szolgálat feladatkörére és működési kereteire.

A települési értékvizsgálat tartalmi leírása

Az értékvizsgálat módszertani vázlata a VÁTI Kht. Műemléki és Építészeti Tervező Irodáján készült egy konkrét települési értékvizsgálat alapján.

1. A település jellemzése - a településépítészeti karakterisztikum előzetes meghatározása

- * Regionális helyzet
- * Morfológiai sajátosság

- * Utcahálózat
- * Telekszerkezet
- * Beépítés
- * Háztípus
- * Településkép leírása

2. Településtörténeti áttekintés

A településre vonatkozó fellelhető régészeti, településtörténeti, statisztikai, műemléki szakirodalom, illetőleg a települést ábrázoló történeti térképek - XVIII. századi katonai felmérések és kataszteri térkép - alapján a településtörténet megrajzolása.

3. A településépítészeti karakterisztikum konkrét meghatározása és értelmezése. Értékelés

Az előzetesen meghatározott településépítészeti karakterisztikum - utcahálózat, telekszerkezet, beépítés, háztípus és településkép - történeti kialakulásának megértése és értelmezése, illetőleg a történeti fejlődés során kialakult településépítészeti rétegek elkülönítése, lehatárolása és értékelése.

Felhasznált irodalom

A vidékfejlesztés és falumegújítás irányvonala Európában. Dorferneuerung International, 1996.

Skultétyné Györffy Anette: Falumegújítás Ausztriában. Családi Ház, 2-3/1999.

Istvánfi Gyula: Népi Építészet, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1997. Magyar Népi Építészet, 119-125. o.

Orosz Bálint: A helyi építészeti örökség védelme és megőrzése. Építésügyi Szemle, 5/1998.

Ráday Mihály: Kell egy csapat... (A városvédő mozgalomról) Műemlékvédelem, 4/1998.